

Lázáry René Sándor

Togóban szól a gyászdob

(Halálénekek Nyugat-Afrikából)

*A szép játszótér megtiporva – gyorsan semmivé hull.
A szép örömtér tánca porlad – gyorsan semmivé hull.
A sűrű esőerdő gyérül – gyorsan, egyre pusztul.
Szép városunk gyomos, kietlen – gyorsan kihál, lepusztul.
Szép otthonunk már lakhatatlan – gyorsan ledől, üres már.*

*Engem a sírásó teljesen el ne temessen!
Ne ássa el nagy mellkasom, se pusztá vállamat!
Enyéimek hadd jöjjenek, hogy újra lássanak!
Hadd lássák végre arcomat, csak nézzenek szemembe!*

*Nem örömet pörög, nem örömet dübög a dob.
„Életbú, szomorú súly, életbú!” – döngi, dübörgi a dob.
Csak szomorúról, csak életbúról szól, dobog, dübög a dob.*

*Enyéimek jöhetnek mind, hogy végre lássanak...
Lássák valódi arcomat, jól nézzenek szemembe.*

*A szép örömtér gyorsan semmivé hull.
A szép játszótér gyorsan semmivé hull.
„Életbú!” – dúltan mennydörög a dob.*

Variáció az ewék egyik gyászdalára, Diedrich Westermann gyűjtése nyomán.
Az ewe nép az Aranyparton, az Alsó-Volta mentén, Ghánában és Togóban él.
Németből írtam át, Marosvásárhelyen, 1909. október 25-én.

Pygmeus mysterium

(Alain Nordion közlése nyomán)

*Feketül a fahasáb, ha kihúl a tűz.
Hunyorog a henye láng, gyöngül, lanyhul a fénye.
Gyöngé, vonaglik a nap sugaras lobogása.
Szörnyű idők veszedelme szakad ránk!
Szörnyű hideg vész rázza a jósló csontokat is!
Teremtő, indulj, menj a setét egekbe, segíts!
Égi Vadász, menj, hajlítsd íjjá a szívárványt!*

*Teremtő meghallotta szavunkat, ismét messzire indul.
Isten elindul a sűrű magasba, a mély levegőég
Őserdeiben, a szétszórt, forró csillagokkal
Kikövezett ösvényeken, az örvénylő égbolt
Közepé felé ballag, útközben pálmakosárba
Szedegeti össze, besepri a fölparázsló csillagokat,
Hogy majd a beteg nap torkába öntse, borítsa be mindet!*

*Hadd tüzesedjen újra a nap, sugarazzon az arca!
Összesepri a sistergő csillagokat Ó, a hatalmas
Karjaival, tenyerével az izzó pálmakosárba
Beletömködi mindet, akár egy sáskaszédő nő,
Belesöpri az összest, gőzölgően a pálmakosárba!
Tölti szízültig, túl teletölti, az éj peremén túl
Árad a tűz, kiözönlik a csillag a pálmakosárból!*

Delisle barátom küldte, egyéb hasonlókkal együtt, Belga (vagy mégis Francia?) Kongóból – kultikus, eredeti pigmeus ének, eléggé szabadon fordítottam, Marosvásárhelyen, 1909. december 14–15-én.

Változat eszkimó vadászdalra

Kanadai inuit vadászdal –
Knud Rasmussen könyvéből

*Csak a légi szellemek tudják,
Csak ők az elsuhogó fehérségben,
Csak a tág levegőég lelkei tudják –
Mi várhat rám a hegy mögött...
Én csak hajtok, hajszolom itt a kutyákat,
Előre,
Mindig előre.*

*Én csak hajtok, hajszolom itt a kutyákat,
Mind sebesebben inálnak a hóban,
De hogy mi vár még rám a hegy mögött –
Sem én, sem a hámba fogott kutyák,
Csak a tág levegőég lelkei tudják,
Csak a légi szellemek,
Csak ők tudják,
Ha tudják.*

(Marosvásárhely, 1927. február 16.)

Lábjegyzet Lázár René Sándor verseihez

Lázár René Sándor 1859. szeptember 17-én született Kolozsvárott. 1890-től már főleg Marosvásárhelyen élt – Marossárpatakon hunyt el 1929 októberében. Költői műveinek és írott hagyatékának méltó felfedezése még hosszú ideig váratott magára. Verseinek legelső (bár elenyésző) része csak 1992 augusztusában került elő a marosvásárhelyi Molter-hagyatékából, aztán később mind kisebb és nagyobb adagokban, de szinte véletlenszerűen, a Teleki Téka titkosított állományából, illetőleg a költő özvegyének, Vajdaréthy Júliának hosszan lappangó hagyatékából, továbbá más, korabeli (részben családi, részben baráti) hagyatékokból is. Igen terjedelmes, bár eléggé szétszórt lírai életműről lévén szó, még a Lázár-versek és verstöredékek, változatok meg másolatok, átirások és fordítások, vagy a prózai fragmentumok számát tekintve sem bocsátkozhatunk elhamarkodott számításokba, sem előzetes mérlegelésekbe, mert a már-már egészen mutatkozó szövegtöredék még újabb meglepetéseket is tartogathat – földolgozása roppant időigényes, hosszú évekre rúghat, ám kétségtelenül folyamatban van.

(Közzéteszi: Kovács András Ferenc)